

IZLAGANJA

Milan Špehar

NOVI DUHOVNI POKRETI I OSTALA DUHOVNA GIBANJA ODGOVOR NA SUVREMENU KRIZU VJERE

Prof. dr. sc. Milan Špehar

KBF – Zagreb, Teologija u Rijeci

UDK: 248[28/29][262.2[255/256+266.5+267]:234.26

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 01.12.2012.

Suvremena kriza vjere povezana je s krizom autoriteta, ali još više s pozitivnom željom za osobnim iskustvom vjere. Kako bi osobno iskustvo vjere ostalo pozitivno, a na izgradnju vjerničke zajednice, mora se odvijati unutar same vjerske zajednice. Kada se to ne događa, dolazi do subjektivizma (umjesto osobnog iskustva), do izdvajanja od drugih, do elitizma. Župa je u Katoličkoj Crkvi nukleus u kojemu se događa susret s Kristom, kao međusobni susreti i zajednički život vjernika. Skupine vjernika, koji zajedno žive određenu karizmu, klasičnoj župi mogu jako puno pomoći da ona ponovno oživi. Kako bi se to događalo, svaka zajednica u nizu zajednica i svaki karizmatički pokret u Crkvi moraju znati da je sva Crkva jedan pokret i da je svaka župa karizmatička župa, te da nema zajednice vjernika koji bi svoju karizmu mogli razvijati izvan župa. Tu nastaju problemi izdvajanja i elitizma, od kojih je najveći izdvajanje skupine iz nedjeljnog euharistijskoga slavlja, za koju posljednji pape naglašavaju da je ono srž zajednice i zajedništva. Ključ za rješavanje problema župa-karizmatička zajednica ili pokret jest zajedničko služenje u različitosti karizmi. To se još, nažalost, nije ostvarilo, ali smo na putu ne nječući trajne probleme.

Osim pokreta postoje i razna tzv. karizmatička gibanja, kao: glosolalija, krštenje u Duhu, počivanje u Duhu, padanje u Duhu, „poruke“, „terapije“, čuda. U njima ima previše natruha magijskoga i ezoteričnoga. Potreba za njima utoliko je manjaukoliko više uranjamo u riječ Božju u Sv. pismu i koliko se više hranimo sakramentima. Osim toga, ti „fenomeni“ često su zapreka za zdrav ekumenizam.

Ključne riječi: duhovni pokreti, duhovna gibanja, župa, Crkva, izdavanje, elitizam, karizme, služenje.

* * *

Uvod

Sve ono što ima notu novoga, što izlazi iz kolotečine uhodane svakodnevice, ljudima današnjega vremena, koji su stalno u pokretu i koji stalno traže nešto novo, zanimljivo je. Kršćani 21. stoljeća žele doživjeti Krista i kršćanstvo na nov i više svoj način. Nemali dio njih ne vidi gotovo ništa privlačno u dosadašnjem prakticiranju kršćanstva. Svijest o sebi, o svojoj osobnosti, sve jača svijest o osobnoj ulozi pojedinca koja postaje sve jača u kršćanstvu, dovodi vjernike do legitimnih traženja onih praksi koje će njima donijeti ispunjenje. Kod nekih će se to pretvoriti u pravo infantilističko ponašanje: traženje uvijek nekoga novoga iskustva i odbacivanje svega staroga, kao kad dijete odbacuje staru igračku i poseže za novom. Nemali broj njih više se u masi ne osjeća ugodno. U masi osobnost ne dolazi do izražaja nego se ona, po mnogima, gubi.¹

Tu pokreti (ali i sekte kršćanske i, osobito, nekršćanske provenijencije!) igraju nemalu ulogu svojim ponudama većega ostvarivanja vjerničke osobnosti, izlaska iz anonimnosti, samoće, nesigurnosti, ali ne tako rijetko (i u kršćanskim pokretima) izlazak iz ekonomske krize i raznih drugih fizičkih i psihičkih kriza. Uobičajenu kolotečinu zna zamjenjivati radikalnost kršćanskoga življenja. Ne radi se uopće o tome da u manjim skupinama pojedinac više dolazi do izražaja nego se većinom u manjim skupinama postavljaju veći zahtjevi. U njima je pojedinac više izložen „situ i rešet“ nego što ima veću mogućnost doći osobno do izražaja. Ipak je danas više tendencija ovo posljednje.

Zanimljiva je činjenica kako nekadašnju mlakost ili posvećenosti nezainteresiranost za vjersko zna zamijeniti snažna, preve-

¹ Opasno je ovaj sud apsolutizirati za svako masovno okupljanje, bilo na nedjeljnim misama bilo na velikim kršćanskim blagdanima. Ne možemo reći da se ono mnoštvo ljudi nakon nedjeljne svete mise osjeća frustriranim. Osim toga, razni seminari okupljaju također mase ljudi oko voditelja. Zbog čega bi u toj većoj masi svaki pojedinac mogao imati osobno iskustvo Boga, a da isto nije moguće, i da se to isto ne događa u onoj manjoj skupini redovnih nedjeljnih posjetitelja mise?!

lika i ponekad nasilna radikalnost. Tako se puno, i previše, i onda kada to nije potrebno ni točno, govori o osobnim obraćenjima sa zla ili mlitava života na radikalno življenje. Njega nalazimo i u Novome zavjetu: carinici, bludnice, za koje sâm Isus kaže da će prije nas u kraljevstvo Božje (usp. Mt 21,31). Zanimljivo je da ni Matej, ni Zakej, ni bludnica ne govore o svome obraćenju nego se odmah stavljaju bilo na raspolaganje bilo u službu Kristu i zajednici. Ali svako obraćenje treba promatrati u sebi jer inače postoji opasnost da se omasovi obraćenje te da odjednom dobijemo masu obraćenika koji mašu posvuda svojim obraćenjima dok će nas onaj trapist i onaj kartuzijanac (koji još radikalnije, ako tako hoćemo, žive evanđelje) iskreno i s punom sviješću moliti da molimo za njegovo obraćenje. Sveti su kršćani stoljećima imali isto iskustvo: što su se više približavali Bogu, to su više osjećali koliko su potrebni obraćenja. To je srž kršćanske duhovnosti, za koju nam je najbolji primjer sam Pavao. Spominjanje osobnog obraćenja najnormalnija je stvar, stalno insistiranje na govorenju o osobnom obraćenju koje se dogodilo, osobito kada se to pretvara u jednu obveznu šablonu (pa makar u pozadini bio cilj obraćenje slušatelja), pretvara se u nešto vanjsko, ponekad čak u svoju suprotnost (freudovski gledano, puno govorenja o jednoj stvari upućuje na njegovu stvarnu suprotnost).

Činjenica je da pokreti nude ono što se u župama još uvijek premalo ili gotovo ne zamjećuje: to je i vanjska obiteljska manifestacija onih koji su se kao vjernici okupili zajedno. Upravo bi njihova temeljna zadaća bila ne pomoći župi u smislu serviseru nego upravo jer svaki od njih prvenstveno pripada nekoj župi, dati svoj obol, doprinost tome – i kao pojedinci i kao zajednica koja smije izići i iz okvira svoje župe – da cijela župa, i oni koji pripadaju raznim pokretima i oni koji ne pripadaju ni jednome pokretu, da cijela župa dakle bude i da se osjeća kao jedna obitelj.

Kada govorimo o prosuđivanju pokreta unutar Katoličke Crkve, ni tu, kao uostalom nigdje u životu, ne možemo posve otkloniti i ono što smo subjektivno doživjeli, bilo pozitivno bilo negativno.²

² Uzmimo primjer pisanog umjetničkoga djela: njegova je umjetnička vrijednost utoliko veća ukoliko je spisatelj mogao uzeti distancu od svojih likova, tj. koliko ih je pustio živjeti svojim životom, dok se ta vrijednost smanjuje kada su likovi zapravo lutke na koncu spisatelja koji ih pokreće kako on hoće.

Naše prosudbe nose nas kao subjekt. Pitanje je kako tu doći do što veće objektivnosti.³ U samoj Katoličkoj Crkvi daleko smo od snalaženja na tome području, a još dalje od suglasja. Osjeća se kao da se više nalazimo u dva agresivna tabora: zagovaratelja pokreta i boraca protiv njih. Prvima je često argument vrhovna hijerarhija Crkve te stalno spominju kako ih papa priznaje i potiče (nijećuci pritom i tolike sugestije u smislu opomena), a drugi često ističu stvarne argumente izoliranosti tih grupa župama.

Novija talijanska literatura ima puno više zagovaratelja. Tek je mali broj onih koji pokrete prosuđuju kritički i, ne stavljajući ih na lomaču, od njih traže puno veći konkretni angažman na župi. Na njemačkom govornom području slika je šarolikija. Neki, uzimajući u obzir sve tamošnje kršćane, ne samo katolike, upravo jure ne za pokretima nego za skupinamas izvanrednim „darovima“, drugi sve to, i pokrete, stavljaju u jednu nepotrebnu i nekorisnu vreću. Smetenost sigurno stvara pozitivno obraćanje pape pokretima. Vatikan je sazivao i biskupe na simpozij da o tome raspravljaju. Ali na takvom simpoziju imamo uglavnom biskupe velike zagovaratelje i hvalitelje pokreta. Nedostaju biskupi koji imaju realne objekcije i probleme s pokretima u biskupijama.⁴ Trebao bi jedan simpozij koji će okupiti župnike u čijim se župama nalaze pokreti da se konkretno vidi gdje i kako se integriraju ili izoliraju, i gdje je problem izolacije: jer se osjećaju višima od drugih ili jer župnik s njima ne želi nikakvu suradnju i zašto?

Nevolje počinju i traju kada se pokret izolira, kada vodi brigu samo o svojim članovima, kada samo njih nadgleda, prati i pomaže (i materijalno), kada mu župa služi za novačenje članova. Iz Vatikana nemamo jedan dokument koji bi bio posvećen samo tim problemima. Ali u raznim dokumentima tu i tamo napominju se i ti problemi. Tako senpr. u dokumentu *Fenomen sekti ili novih religioznih pokreta*, što su ga izdali Tajništvo za jedinstvo kršćana, Tajništvo za

3 Usp. Arend REMMERS, *Geistesgaben oder Schwärmerei?*, CSV, Hückeswagen, 2007., 9.

4 Na jednom takvome simpoziju-seminaru, koji su za biskupe organizirali Papinsko vijeće za laike u suradnji s Kongregacijom za biskupe 1999. godine na temu „Crkveni pokreti i nove zajednice u pastoralnoj skrbi biskupa,“ u tzv. dijalogu s kardinalom Ratzingerom nakon svih izlaganja samo su 2 biskupa spomenula problem izdvajanja raznoraznih skupina i neuspjavanja njihova kanaliziranja u pastoral župe: iz Berlina i Brazila, ali od kardinala uopće nisu dobili odgovor.

nekršćane, Tajništvo za one koji ne vjeruju, govoreći o sektaškome duhu unutar sekti-sljedbi, kaže: „Taj se duh može susresti i u grupama vjernika koji pripadaju Crkvama ili crkvenim zajednicama.“⁵

Nezatvaranje očiju pred negativnostima i njihovo uočavanje te sučeljavanje s njima kod pokreta unutar Crkve ne znači apsolutno prikazivanje njih kao negativnih, a još manje njihovo istrebljivanje, nego pročišćavanje kako bi se moglo doći do zajedničkoga služenja u jednoj Crkvi. Uostalom, ni pokreti nisu savršeni, niti čak savršeni-ji od drugih. Sam je kardinal Ratzinger na spomenutome seminaru rekao: „Ne može se podržavati koncept zajedništva u kojemu se najveća pastoralna vrijednost sastoji u zaobilaženju konflikata. Vjera je uvijek također mač te može zahtijevati upravo konflikt radi ljubavi prema istini i ljubavi.“⁶

1. Crkva

Pitanje ne bi smjelo biti hoće li Crkva prihvatiti pokrete nego hoće li pokreti prihvatiti predanje sebe i svojih posebnih karizmi vrhuncu i svrsi svih karizmi: služenju, koje Pavao prekrasno opisuje u slici jednoga Tijela s mnogo udova (usp. 1 Kor 12,12-31). A kada govori o najizvrsnijemu daru, o ljubavi, onda mu ona nije ništa romantičnoga nego samozaboravno i samozatajno služenje.

Ovo što se danas događa s raznim gibanjima i pokretima u Crkvi nije od danas. Potječe, kao što to dokazuje upravo navedena Pavlova poslanica, od samoga početka Crkve. Kako Crkva bude više dobivala (jer sve više i više postaje ogromna i većinska ljudska zajednica) institucionalne okvire, tako će razna druga gibanja i karizme biti potisnuti u pozadinu, ali nikad se neće posve ugasiti jer će se pojavljivati, bilo u raznim laičkim oblicima kao begine/begardi, razne pijetističke skupine, bilo da će se institucionalizirati kao redovničke zajednice s raznim karizmama služenja (škole, ubožnice, bolnice). S jedne je strane polet laicima dao Drugi vatikanski sabor sa svojim otvaranjem prozora svijetu i priznavanjem zapostavljene

5 TAJNIŠTVO ZA JEDINSTVO KRŠĆANA, *Fenomen sekti ili novih religioznih pokreta*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 82, Zagreb, 1986., 7.

6 PONTIFICIUM CONSILIIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi*, Libreria Editrice Vaticana, Vatikan, 2000., 235.

svijesti o sveopćemu svećeništvu, s druge strane gibanjima i pokretima u Katoličkoj Crkvi veliki poticaj daju slična gibanja posebno kod protestanata, a i inače u laiciziranome svijetu. No u Katoličkoj Crkvi uvijek je naglasak na Crkvi kao necjepkanoj cjelini. To vrh Crkve stalno naglašava katoličkim pokretima, ali to se vrlo često prešućuje od njihove strane. Tako Ivan Pavao II. ne polemizira nego saziva pokrete i psihološki i dijaloški pozitivno izriče im doktrinu: „Kao što dobro znate, sama Crkva je pokret.“⁷ To je način poučavanja pokreta do danas: indikativno upozoravanje. Dakle, nije dovoljno reći da u Crkvi postoje pokreti koji obuhvaćaju velik broj vjernika već trebaju svi znati da je cijela Crkva jedan veliki pokret, tj. svaki njen vjernik dio je toga Pokreta i treba se osjećati kao karizmatik, kako to kaže teolog Favale: „Svi su kršćani karizmatici,“⁸ a ne manje vrijedan vjernik ako ne pripada nekom pokretu ili je gotovo proklet ako je napustio neki pokret.⁹ Isti papa u apostolskoj pobudnici *Vita consecrata* traži kriterije za utvrđivanje vjerodostojnosti karizmi redovničkih zajednica: „Ako se, s jedne strane, treba radovati zbog djelovanja Duha, s druge je strane nužno pristupiti *raspoznavanju karizmi*“ (naglasio autor).¹⁰ Ako to vrijedi za posvećeni život, onda još više za pokrete kojima je on o razlikovanju duhova nerijetko govorio. I to treba naglasiti, i to ne samo za njih nego za sva gibanja u Crkvi!

Oni koji se nazivaju pokretima, nužno služe u prvome redu izgradnji Crkve, a nije Crkva njima sredstvo za uspješno djelovanje pokreta. „Zajedništvo je najveći dar Duha Crkvi kojoj trebaju biti žrtvovani svi partikularizmi.“¹¹ Ta svijest dolazi iz najdubljeg i najosobnijeg susreta s Kristom – unutar Crkve kao velike zajednice.

7 Navedeno u: Rafael BIERNASKI, *Movimenti ecclesiali. Il dibattito teologico: gli 'Incontri Internazionali' e le 'Nuove comunita'* (Estratto della Dissertazione per il Dottorato), PUG, Roma, 2008., 5.

8 Agostino FAVALE, *Comunità nuove nella Chiesa*, Edizioni Messaggero, Padova, 2003., 113.

9 Poznata su svjedočanstva vrlo ozbiljnih i aktivnih laika i svećenika koji su doživljavali vrlo ružna šikaniranja od strane članova pokreta kada su ih napustili. Valjalo bi skupiti i to u neku dokumentaciju i predočiti ih vođama pokreta. To je bolje nego kada izlaze knjige o onome što su ljudi sve negativno proživljavali u nekome pokretu i u Katoličkoj Crkvi. Dosad smo znali za takve ispovijesti samo kada su ljudi napuštali sekte. Odjednom vidimo ponekad zastrašujuće identična iskustva.

10 IVAN PAVAO II., *Vita consecrata. Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 105, Zagreb, 1996., br. 62.

11 Agostino FAVALE, *Comunità nuove nella Chiesa*, 117.

Papa Pavao VI. predstavio je Crkvu kao prvu pravu crkvenu obitelj, prvu školu vjere, molitve, međusobne ljubavi. Ona djeluje pastoralno u svojim udovima. Što čine oni, to ona u njima i preko njih čini. Što je veća ta svijest, to je veća svijest da svaki pojedinac *jest* Crkva i da on samoga sebe najbolje ostvaruje upravo u zajedništvu koje je Crkva. Crkva dakle nije samo njena hijerarhija, nije samo ministerijalno svećeništvo nego svaki krštenik. Zato Crkva nije bezimena masa (od preko jedne milijarde katolika) nego je „kolektivni subjekt“, kako ju naziva papa Ivan Pavao II.¹² Ona je uosobljeno zajedništvo, zajedništvo osoba. To je i psihološki posve točno jer mi ne možemo normalno razvijati svoju osobnost ako nismo u zajednici.¹³ Zajednica koja čovjeku ne dopušta razviti svoju osobnost, nije u pravom smislu riječi zajednica, kao što ni egoizam pojedinca nije uopće znak razvijene osobnosti. Osobnost ljudska i osobnost kršćanska razvija se najviše u sebedarju, sebedarivanju. Kvantitativno velika zajednica ne znači *ipso facto* opasnost od gubljenja osobnosti jer ova se i te kako zna gubiti upravo u onim malim zajednicama koje agresivno „predgajaju“ pojedinca da bude potpuno njoj podložan i u djelovanju i u razmišljanju.¹⁴

Crkva želi da i male zajednice potpuno njoj pripadaju, ne u slijepoj poslušnosti nego u usvajanju (učiniti svojim) onoga što ona i od pojedinca i od zajednice traži. Članovi pokreta često govore i naglašavaju kako ih je Crkva priznala i tu odmah misle na papu pa ponekad djeluju prema nekadašnjoj komunističkoj logici: papa s jedne strane, biskupi s druge, ili biskup koji „shvaća“ pokrete s jedne strane, a s druge strane biskupi koji ih ne shvaćaju, što vrijedi i za svećenike, a što se vjernika tiče, oni su podijeljeni na „naše“ i (još) ne naše. Pokreti se „trebaju sjetiti da nije etiketa crkvenog priznanja ona koja ih čini 'biti Crkvom' nego način kojim, tamo gdje jesu,

12 Usp. IVAN PAVAO II., *Mulieres dignitatem. Apostolsko pismo o dostojanstvu i pozivu žene prigodom Marijanske godine*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 91, Zagreb, 2003., br. 25.

13 Zanimljivo je da su toga već u prvim stoljećima kršćanstva bili svjesni oni čiji je život izvana bio „fuga mundi“ – pustinjaci – koji su svoj pustinjački život sve više pretvarali u zastupnički: biti tu i moliti tu za druge i na mjestu drugih. Tako se i tamo stvaralo zajedništvo s drugima!

14 Tako i u jednoj maloj strogoj redovničkoj zajednici čovjek može samo „životariti“, tj. izvršavati svoje dužnosti „od zvona do zvona“, ne živeći ono što radi.

nastoje ponuditi bogatstvo svoga vjerničkog i apostolskog iskustva, radeći u zajedništvu s biskupima mjesnih Crkava i sa župama...¹⁵

2. Župa

Ivan Pavao II. često je u svojim brojnim posjećivanjima župa naglašavao crkveno zajedništvo, ističući tako i u jednom dokumentu da ono „najneposredniji svoj i vidljivi izraz nalazi u župi: ona je ono krajnje mjesno očitovanje Crkve, u nekom je smislu Crkva sama...“¹⁶ Župa je za nj prvotni „humus“ na kojemu djeluje Duh Sveti. Ona je temeljni nukleus svagdanjeg života Crkve.¹⁷ Župa je najvažnije mjesto vjernikova zalaganja u Crkvi. Ona je mnoštvo otvorenih mogućnosti. Svatko bi u njoj morao naći sebe, i to opet u sebedarju. Mnoštvo različitih ljudi u župi zahtijeva i mnoštvo modela. Župa, tj. župnik zajedno sa župljanima treba tražiti one modele župe koji će biti bratskiji i koji će uključivati što više ljudi koji će se opet okupljati u skupinama sa specifičnim zadaćama, ovisno o konkretnim potrebama u župi, uz neke skupine koje su bitne za svaku župnu zajednicu: „zajednice koje se brinu za živu vjeru, ljubav (toplinu, prihvaćanje, razumijevanje, pomirenje, bratstvo) i nadu; zajednice koje slave; zajednice koje mole; misionarske zajednice: okrenute prema vani i koje svjedoče; otvorene zajednice koje podupiru ljude s posebnim problemima; rastavljene i 'ponovo oženjene', one na rubu društva.“¹⁸ Za takvim zajednicama i takvim karizmama svaka župa vapi. Njih još nema, a župnik ne može biti kompetentan za sve. Zato su potrebne takve karizmatске zajednice. No nijedan biskup neće ukinuti župu u kojoj nema ni jedne skupine, pokreta ni jedne bazične zajednice, jer kršćani svjesni svojega sakramenta krštenja i potvrde mogu u župi i bez pripadanja ikojoj skupini biti vrlo aktivni vjernici. Aktivnost i pozitivnost jedne župe ne mjeri se po skupinama ni pokretima u njoj nego po vjerničkoj svijesti svakoga pojedinca. Druga je stvar koliko manje skupine u župi mogu biti poticajem upravo za

15 Agostino FAVALE, *Segni di vitalità nella Chiesa. Movimenti e nuove Comunità*, LAS, Roma, 2009., 231.

16 IVAN PAVAO II., *Christifideles laici – Vjernici laici. Postsinodalna apostolska pobudnica o pozivu i poslanju laika u Crkvi i u svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 93, Zagreb, 1990., br. 26.

17 Usp. Agostino FAVALE, *Segni di vitalità nella Chiesa*, 225.

18 TAJNIŠTVO ZA JEDINSTVO KRŠĆANA, *Fenomen sekti ili novih religioznih pokreta*, 24.

takvo služenje u njoj i izvan nje. Svi koji se žele uključiti u rad župe, moraju biti dobrodošli i primljeni s prijateljstvom i ljubavlju.

Ako župna zajednica ne bude imala svu katehetsku formaciju potrebnu vjerniku, on će odlaziti u druge zajednice. Katehezu kao prvenstvenu zadaću Crkve i pitanje pastoralu u župnoj zajednici gotovo je do detalja razradio naš profesor Šimunović u dvjema knjigama koje su upravo udžbenici za to.¹⁹ U objema se knjigama više puta dotiče pitanje pokreta i župe, gdje autor uglavnom vidi dosad negativne rezultate. Skupine i pokreti ne služe integraciji župe nego se zatvaraju u sebe. On stoga apelira za takvu novu katehezu i takav pastoral u župi koji će dovesti do aktivnoga življenja vjere i time omogućiti vjernički i duhovni rast župe. On ne krivi samo pokrete i njihove više puta autoritativne vođe, nego isto tako pastoral i katehezu u župi. Zato predlaže ne pokrete nego razne katehetske i druge skupine u župi (molitvene, karitativne, biblijske i dr.) te zaključuje: „formiranjem ovih zajednica rješava se i problem 'odljeva' župljana u razne duhovne pokrete i seminare, pak i one koji su diskutabilni i koji često odvođe od života župne zajednice. Naime, sve što neki vjernici traže negdje drugdje trebali bi, barem u glavnini, naći u svojoj župnoj zajednici...“²⁰ A za to je odgovoran najviše župnik koji, kaže isti autor, „radi ono što njemu više odgovara ili mu se sviđa, dok zanemaruje niz drugih pothvata koje Crkva očekuje. To se događa ako se samo posvećuje nekim skupinama ili zajednicama, poput neokatekumenske i dr., odnosno nekim pobožnostima, prema ustaljenim standardima i bez uvažavanja novih smjernica.“²¹ Dokument *Pismo biskupskim konferencijama o Crkvi i svijetu u pokretu* također traži od župa da „sve više budu zajednice, a ne nakupine bezimernih ili obični duhovni servisi“.²² Župa se ovdje spominje kao povlašteno mjesto zajedničkoga života prožetog evanđeljem.²³

19 Usp. MILAN ŠIMUNOVIĆ, *Kateheza prvenstvena zadaća Crkve*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2011.; MILAN ŠIMUNOVIĆ, *Pastoral za novo lice Crkve. Teološka promišljanja o župnoj zajednici*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006.

20 Milan ŠIMUNOVIĆ, *Pastoral za novo lice Crkve. Teološka promišljanja o župnoj zajednici*, 278.

21 *Isto*, 279.

22 PAPINSKO VIJEĆE ZA DUŠOBRIZNIŠTVO SELILACA I TURISTA, *Pismo biskupskim konferencijama o Crkvi i svijetu u pokretu*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 52, Zagreb, 1978., 23.

23 Usp. *Isto*, 24.

Naravno da jedno negativno iskustvo ili nekoliko njih, ili pak negativna iskustva s jednim pokretom ne smiju dovesti do toga da odmah odbacimo sav dotični pokret ili skupinu, odnosno sve skupine i pokrete.²⁴ Ne možemo ne vidjeti mnoga dobra koja oni čine i u samim župama gdje njihovi članovi žive i koliko su neki u svojim župama aktivni upravo jer im taj unutarnji poticaj i hranu za to daje dotična skupina, pokret, zajednica. Ivan Pavao II. jasno kaže: „Ako je točno da se svuda može katehizirati, ipak želim naglasiti, u skladu sa željom mnogih biskupa, da župna zajednica mora ostati pokretač kateheze i njezino posebno mjesto...Neki su možda olako prihvatili da je župa osuđena kao zastarjela, ako već nije osuđena da nestane, na račun malih zajednica koje su bolje prilagođene i djelotvornije. Htjeli to mi ili ne, župa ostaje od velike važnosti za kršćanski narod...“²⁵, želeći dalje da se župi dadnu prikladnije strukture i novi polet. Već su biskupi Jugoslavije progovorili u nekoliko navrata o „bazičnim zajednicama“, tražeći od njih „da ne podlegnu napasti duha odjeljivanja i elitizma“²⁶ te da „svi voditelji i članovi takvih skupina nastoje dati svoj prilog obnovi župnih zajednica kojima pripadaju.“²⁷ Tako već prije Treća sinoda biskupa zahtijeva od svih pokreta: „Male zajednice koje nisu u suprotnosti sa župskom ili biskupijskom strukturom imaju se tako uklopiti u župsku i biskupijsku zajednicu da budu njoj na službu poput kvasca misijskog duha.“²⁸ A nekadašnja Biskupska konferencija Jugoslavije kaže: „Ove skupine omogućuju razvoj i obavljanje različitih službi unutar župe i biskupije i očituju svoju punu crkvenost kad se uključuju u mjesne Crkve i surađuju sa župnim zajednicama. Župa je najvažnije mjesto vjernikovoga zalaganja u Crkvi.“²⁹

24 Usp. Agostino FAVALE, *Segni di vitalità nella Chiesa*, 267.

25 IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae. Apostolska pobudnica Njegove Svetosti pape Ivana Pavla II. biskupima, svećenicima i vjernicima cijele Crkve o vjerskoj pouci u naše vrijeme*, Glas Koncila, Zagreb, 1994., br. 67.

26 BISKUPSKA POSLANICA, *Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1976., br. 20.

27 BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Radosno naviještanje evanđelja i odgoj u vjeri*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 67, Zagreb, 1983., br. 72.

28 III. SINODA BISKUPA, *Ministerijalno svećeništvo. Pravda u svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 35, Zagreb, 1972., 21.

29 BISKUPSKA KONFERENCIJA JUGOSLAVIJE, *Crkva zajednica koju Bog saziva i šalje*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 84, Zagreb, 1987., br. 29-30.

Sve to znači da se ni jednu skupinu, malu zajednicu, pokret ne smije izbaciti iz župne zajednice kao bespotrebne ili kao surogat, nego se svakoj zajednici mora omogućiti što veća aktivnost u župi, na dobrobit i rast župe. Tu se ne radi o tome da se zna tko kome služi, ali se ipak hijerarhija tijela u Crkvi mora znati, priznavati i doprinositi njenu boljitku. Kada kažemo da je najveća karizma služenje i kada kažemo da svi svojim karizmama služe župi, ne mislimo tu na „služinski“ odnos pokreta prema župi (ili biskupiji), bez kojih pokret ne može postojati, nego onoliko koliko pojedinac ili skupina služi župi na izgradnju, toliko se to samima njima „vraća“ na osobnu izgradnju. Služeći izgradnji župe izgrađujemo sebe. Služeći se župom rastaćemo župu, a to ipso facto znači da rastaćemo sebe. Nijedan se pokret ni udruga ne može staviti iznad župe. Inače se ona i na ovome području pretvara u servis, ne samo u mnogim okolnostima kada ju vjernici trebaju jedino kao servis za sakramente ili dokumente. Kardinal Ratzinger jasno kaže: „Nužno je da između župe i 'pokreta' postoji plodna razmjena: pokretu je potrebna veza sa župom zato da se ne bi pretvorio u sektu, a župi je potreban 'pokret' da ne bi okoštala.“³⁰ Tu je naglasak na zajedništvu, a ne partikularnosti koja dovodi do podijeljenosti i međusobnih trvenja. Šimunović govori o ljudskom i osloboditeljskom licu zajedništva vjere i razvijanju zajedničarskoga života unutar mjesne Crkve, što svim skupinama i pojedincima – i samoj župi – treba biti u prvome planu.³¹

Svaki pokret ili skupina moraju imati u svijesti i na pameti da nisu jedini u župi i da čak nisu važniji ni vredniji od drugih. Tako nitko ne može svećenika (pa čak i kad nije na župi!) prisvajati za sebe. Prvenstvena je zadaća svećenika koordinirati različite karizme, čineći od njih, koje ostaju u razvijanju različitosti svojih karizmi, služenje jednome Tijelu u Kristu.³² Papa Ivan Pavao II. nazvao je svećenika „pastirom cjeline.“³³

On je to jer jedini smije predvoditi euharistijsko slavlje koje je srž župe. Zajedništvo župe ostvaruje se najviše u euharistijskome

30 Joseph RATZINGER, *Sol zemlje. Kršćanstvo i Katolička crkva na prijelazu tisućljeća*, Mozaik knjiga, Zagreb, 1997., 265.

31 Usp. Milan ŠIMUNOVIĆ, *Kateheza prvenstvena zadaća Crkve*, 482.

32 Usp. Agostino FAVALE, *Segni di vitalità nella Chiesa*, 267.

33 IVAN PAVAO II., *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, VII, 1, Città del Vaticano, 1985., 1798.

zajedništvu koje ne može biti privatna ni privatizirajuća stvar. Upravo zato, kako kaže III. sinoda biskupa, „svećenik...ne može biti isključivo dodijeljen nekoj pojedinoj skupini vjernika.“³⁴ To je zato što su, kako reče kardinal Ratzinger, „sami pastiri karizmatici“ i upravo zbog toga oni imaju karizmu razlikovanja duhova te moraju jamčiti crkvenost pokreta,³⁵ ali sigurno i jedinstvo župe.

Upravo se tu postavlja pitanje svećenika koji pripada nekom pokretu. Svećenik ne smije neke pokrete omalovažavati, a druge promicati. Njegov problem nastaje ako sâm pripada nekom pokretu. Nema ga pravo protežirati ni proglašavati jednu zajednicu iznad druge. Svi teolozi koji se bave tom tematikom i svi biskupi na simpozijima govore o neriješenom problemu svećenika koji je na župi, a pripada nekom od pokreta. On mu može biti poticajem za bolji rad u župi, ali i velikom kočnicom jer stalno živi u diskrepanciji caru carevo – Bogu Božje. Ovdje se zapravo radi o davanju oboga Bogu. Prednost i svako prvenstvo ipak ima župa.³⁶

Favale kaže da treba vidjeti je li svećenik pripao nekom pokretu-skupini gdje nalazi određenu zadovoljštinu koju prije nije nalazio ili mu ta pripadnost pomaže u oživljavanju i većem elanu u izvršavanju svoje svećeničke službe i u njegovoj svećeničkoj duhovnosti te u većoj vjernosti svojem biskupu i svojoj službi. Svećenik ne smije biti zatvoren u jednu duhovnost, u jedno iskustvo vjere, nego otvoren za mnoga iskustva i mnoge vrste duhovnosti. Zato se on ne smije poistovjetiti s jednim programom, s jednim pokretom, i zbog toga zapostavljati zajedništvo različitih koje mora stvarati i njegovati u župi. Svećenik pripadnik pokreta ne smije nikad smetnuti s uma da njegov svećenički identitet ne proizlazi iz skupine ni pokreta nego iz sakramenta reda. To je njegova prvotna i najveća karizma i najveći dar koji je mogao dobiti. Svećenici moraju biti uvjereni da

34 III. SINODA BISKUPA, *Ministerijalno svećeništvo. Pravda u svijetu*, 16.

35 Navedeno u: PONTIFICIUM CONSILIIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi*, 223.

36 Nije puno veći problem svećenika u župi koji je pripadnik nekoga pokreta od problema o kojemu se više govori: može li redovnik-redovnica svoju specifičnu redovničku karizmu povezati s karizmom nekoga pokreta? Tu je odgovor uglavnom niječan, zapravo više se tretira kao bijeg od – možda neživljene – karizme redovničke zajednice. Nemoguće je da dotična karizma ne bi u sebi sadržavala sve što je toj osobi potrebno za redovnički život; ona je jedina koja mu može davati poticaje za nj. Drugo u uglavnom surogati koji prave probleme.

dar sakramenta reda „njima dariva sve elemente nužne i korisne za ispravno izvršavanje njihove službe, hranu za njihov duhovni život i za postizanje njihove svetosti.“³⁷ Favale, naglašavajući da su ipak pokreti i zajednice u Crkvi prvenstveno laičke, i da to trebaju ostati, zaključuje: „pripadnost svećenika 'originalnoj karizmi' pokreta ili neke nove zajednice legitimna je i plodonosna u onoj mjeri u kojoj ga potiče jačanju i oživljavanju specifične službe i duhovnosti koje proizlaze iz dara milosti sakramenta ređenja i imaju kao autentični provoditelji razvoja odnos dubokoga zajedništva s biskupom mjesne Crkve, sa subraćom u svećeništvu i s dijelom naroda Božjega povjerenog njegovim pastoralnim brigama.“³⁸

3. Problemi i napetosti

Probleme i napetosti ima svatko u svome osobnome životu i nikad ih se neće riješiti. Također ih ima svaka skupina, zajednica, župa, biskupija, i ni one ih se nikad neće riješiti. Ništa manjih problema nema ni u skupinama, pokretima, ma koliko se oni nazivali braćom i sestrama.³⁹ Isto tako, jedno su svečani masovni susreti pokreta s papom, a nerijetko je sasvim drugo svakodnevni život sa župnom zajednicom. Pape koji svi redom priznaju pokrete i vide u njima puno dobra, ne zaboravljaju im govoriti o župi kao jezgri koju oni nemaju pravo mimoići.

Kardinal Ratzinger u svojim teološkim promišljanjima govori bez uljepšavanja i čak prilično oštro o ozbiljnim problemima unutar pokreta: „bila su nagnuća k ekskluzivizmu...i nesposobnost uključiti se u život mjesne Crkve...Bili su uvjereni da se mjesna Crkva odmah mora otvoriti po njihovoj mjeri, na njihovu visinu, a ne suprotno: da oni uđu u strukturu koja je koji puta zaista okoštala.“⁴⁰ Cordes notira kardinalova razmišljanja: „mnoštvo pokreta ne jamči njihovu autentičnost.“⁴¹ On naglašava da pokreti ne mogu imati autonomiju za sebe nego njihov identitet proizlazi iz njihove korelacije

37 Agositno FAVALE, *Segni di vitalità nella Chiesa*, 269.

38 *Isto*, 273.

39 Puno više o problemima tamo saznajemo kad ih neki član napusti.

40 Nevedeno u: Paul J. CORDES, *Benedetto XVI ispira i nuovi movimenti e le realtà ecclesiali. Il punto sulla situazione teologico-pastorale*, Libreria Editrice Vaticana, 2012., 34.

41 *Usp. Isto*, 43.

s crkvenim zajedništvom. Ratzinger daje zadaću (ali pomalo i kritiku) lokalnome biskupu na kojemu stoji odluka kako se pokreti trebaju ponašati. No Ratzinger i kao teolog i kao kardinal vidi rađanje novoga života u pokretima kojima se lokalna Crkva treba otvoriti, a oni sami trebaju se čuvati samodostatnosti koja je suprotna identitetu pokreta i vodi k uništenju. Pokreti naime ne mogu biti svrhom samima sebi, niti se od njih smije odmah očekivati djela (čitaj: čuda!) apostolata!⁴² Ja bih dodao: osobito oni ne mogu biti ni u kom slučaju zamjena za (ne)rad svećenika. S druge strane: ako je svećenik iskoristio ili podložio rad u župi radu i djelovanju bilo kojega pokreta u njoj, uzurpirao je župu.

Šimunović, i ne samo on, predbacuje pokretima i zajednicama da jednostavno ne slušaju rimske i biskupske katehetske dokumente.⁴³ Ako nam pak smeta ovaj sud, čujmo sud svjetski poznatoga kardinala Martinija: „Imao sam i poteškoća u razumijevanju nekih nelogičnosti koje su mi se činile strančarskim i samodostatnim. Sajnjo sam o tome da će župe i pokreti moći ujediniti svoje snage priznavajući si međusobno vlastite darove i napuštajući uske interese, ali činilo mi se da je put do toga još jako dug.“⁴⁴

Taj dugi put još uvijek traje. Još se uvijek događa apsolutiziranje svoje karizme, svojega pokreta, a posebno se želi nametnuti svoje duhovno iskustvo kao jedino i najbolje. To naglašavaju svi koji pišu o pokretima, pa čak i njihov velik zagovaratelj i odvjetnik kardinal Cordes. Posebno je opasno kada župnik, pripadnik jednoga pokreta, nameće cijeloj župi samo tu duhovnost i samo to duhovno iskustvo. Papa Ivan Pavao II. na jednoj je audijenciji nabrojio 5 opasnih točaka za pokrete: 1. pretjerano težište dano emocionalnom iskustvu božanskoga; 2. prekomjerno traženje spektakularnoga i izvanrednoga; 3. prebrzo i iskrivljeno tumačenje Svetoga pisma; 4. povlačenje u intimizam koji bježi od apostolskoga djelovanja; 5. Elitizam, odnosno napast držati sebe najboljima.⁴⁵ Favale nabraja 11 točaka problema koji se nalaze kod pokreta i onemogućavaju njihovu integraciju u

42 Usp. *Isto*, 43-55.

43 Usp. Milan ŠIMUNOVIĆ, *Kateheza prvenstvena zadaća Crkve*, 482.

44 Carlo M. MARTINI, *Na tvoju riječ*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001., 21.

45 Usp. Agostino FAVALE, *Comunità nuove nella Chiesa*, 74.

župu: 1. apsolutiziranje ljudskog i vjerskog iskustva kao jedini važeći model za Crkvu, za onoga tko želi biti pravi i autentičan kršćanin; 2. sklonost stvaranju zajednice koja je sama sebi dostatna i koja se zatvara čak u odvojeno slavljenje euharistije (vrhunac zajedništva *cjelokupne* Crkve!), s vlastitim svećenicima, vlastitom katehezom, vlastitim karitativnim djelovanjem, postajući tako alternativa župi; 3. težnja k stvaranju nezavisnosti i izolaciji; 4. strah od izmjenjivanja iskustava s drugim tijelima u Crkvi; 5. pretjerivanja u praksi i nauku, što pokazuje neadekvatnu i manjkavu formaciju u teološkom nauku; 6. kritiziranje drugih iskustava u Crkvi, stvarajući tako suprotstavljanje umjesto suradnje; 7. neprihvatanje konkretne suradnje za poboljšanje stanja u župi (kateheza za cijelu župu, liturgijsko animiranje, rad u župnom Caritasu i vijećima, molitvena zajednica – kojoj se ne nameće svoje nego se od nje uči); 8. prihvaćanje samo onih uloga u župi, Crkvi općenito, koje odgovaraju dotičnome pokretu bez gledanja na jedinstvo u bogatoj različitosti kako župe tako i cjelokupne Crkve; 9. vlastita teologija i pastoral koji sprečavaju konfrontacije s puno bogatijom teološkom, pastoralnom duhovnom baštinom Crkve; 10. progresivno „odvajanje“ od biskupije i župe (samodostatnost i separatizam); 11. nastojanje pridobiti župnika (ili biskupa) za svoj pokret ili zajednicu te da oni biraju samo katehetsku i pastoralnu metodologiju koju nudi pokret ili zajednica.

No sigurno ima i stvari koje smetaju ovima kod župa: 1. nedostatak točnoga poznavanja pokreta ili zajednice; 2. ostajanje samo na kritikama i rezerviranosti naspram ovima; 3. prihvaćanje njihove pomoći samo na način podređenosti, a ne kao „živih ćelija“ u Crkvi; 4. odbijanje prihvaćanja svakog njihova pastoralnog prijedloga; 5. osjećaj da su prisiljeni živjeti na marginama župnoga pastorala; 6. prevelika klerikalnost i manjak otvorenoga prihvaćanja nove evangelizacije (što ne znači da ju samo pokreti nude jer o njoj i pape i katehetika i pastoral govore već godinama); 7. osjećaj neprihvaćenosti i sumnjičavosti prema njima od strane pastoralnih djelatnika; 8. određena nebriga župnika za njihovu prisutnost tu, umjesto da ih vodi, podržava, animira za cijelu župu; 9. organiziranje pastorala u

župi prema modelu samo jednoga pokreta i preferiranje samo njega, ignorirajući i druge nazočne na župi.⁴⁶

Slično će na seminaru u Rimu, koji su 1999. godine organizirali Papinsko vijeće za laike i Kongregacija za biskupe te Kongregacija za nauk vjere, probleme iznijeti mons. Stanislaw Rylko; od strane pokreta: apsolutiziranje pokreta, jednostrana pretjeravanja u praksi ali i u nauku, zatvorenost u vlastitu skupinu, bijeg od obiteljskih i društvenih problema; od strane mjesne Crkve, posebno župe: nedostatak dostatnog poznavanja pokreta,⁴⁷ pastoralne predrasude, rigidan koncept crkvenoga zajedništva koji ne prihvaća različitosti nego sve mora biti uniformirano, rigidna vizija planiranja i pastoralnog koordiniranja.⁴⁸

Problem je kada pokret dolazi u župu s nakanom da ju obrati. To je vječiti duhovni problem i svećenika koji dolazi u župu i svakoga onoga tko ulazi u redovničku zajednicu i uopće svakoga obraćenika i početnika. To je normalna kušnja i napast koja se može izroditi u fanatizam koji ne popravlja, ne izgrađuje, nego ruši. To je ono podsvjesno izdizanje sebe iznad drugih, a događa se uvijek kada zaboravljamo da Bog obraća, a mi ostajemo grešnici. To je razlika između proklamiranja mnoštvu s pozornice „Obratio sam se“ i kontemplativnoga „Moli za moje obraćenje.“

Jedan od najvećih problema – kao što pokazuju ova dva oprečna iskustva – predstavlja danas više tendencija potrage za osobnim iskustvom, ne tražeći i ne želeći njegovo stručno, teološko vrednovanje (u kojemu zajedno rade dogmatika, egzegeza, katehetika, pastoral, duhovnost, psihologija, pedagogija) kako bi se došlo do pavlovskoga „razlikovanja duhova.“ Osobno iskustvo se apsolutizira i pobožanstvenjuje i na ljestvici vrednota nerijetko se stavlja iznad same doktrine vjere.

Ne mogu, barem nakratko, ne spomenuti još jednom euharistiju kao simbol, središte i ostvarenje zajedništva, jedinstva u razli-

46 Usp. Agostino FAVALE, *Segni di vitalità nella Chiesa*, 227-229.

47 Neki pokreti – posebno neokatekumeni – tvrde da ih može upoznati samo onaj tko bude na Putu koji oni nude, što može donositi, i donosi, i nemale negativnosti.

48 Stanislaw RYLKO, *L' avvenimento del 30 maggio 1998 e le sue conseguenze ecclesiologicalhe e pastorali*, u: PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi*, 38-39.

čitosti. Mnogi i mnogi vatikanski dokumenti stalno se vraćaju na euharistiju kao središte našega zajedništva. Ona je ujedno vrhunac duhovnosti kojoj se ni jedno drugo „sredstvo“ za duhovnost ne može pretpostaviti.

Direktorij o nedjeljnim slavljima bez prisutnosti prezbitera Zbora za bogoštovlje iznosi temeljne točke o nedjeljnome euharistijskome slavlju: ono je nedjeljno (ne subotnje) i nedjeljom se euharistijskome slavlju ne smiju pretpostavljati nikakve druge pobožnosti ni slavlja. Ovdje se naglasak stavlja na to da euharistija nije privatna pobožnost nego poziv Crkve na cjelokupno zajedništvo: „...tako će (vjernici) također snagom nedjeljnog okupljanja dublje osjetiti i pokazati da su udovi Crkve. U nedjelju vjernici trebaju naći, kao u životu kršćanske zajednice, kako aktivno sudjelovanje tako istinsko bratstvo...“⁴⁹

Kanonski je točno određeno koji su *slučajevi* – a ne praksa – kada nedjeljnu misu zamjenjujemo nedjeljnom misom subotom navečer. Pretvoriti u običaj ili čak obvezu te mise radi toga što Židovi računaju vrijeme od zalaska sunca (za kršćane je izlazak sunca središte, simbol stvaranja svjetla i Kristova uskrsnuća) ili što će neke zajednice nedjeljom obiteljski moliti časoslov ili obavljati neke druge pobožnosti dok župna zajednica slavi u crkvi misu – to nije ni teološki ni pravnički ni duhovno opravdano. Naglasak je nedjeljne mise upravo na bratstvu i zajedništvu.

Vrhunac bratstva i zajedništva s Kristom i međusobno zajednička je župna proslava uskrsnoga bdijenja. Ne samo liturgijski nego teološki i duhovno posve je neispravno i heretično nakon takvoga slavlja bdijenja privatizirati još jedno bdijenje u bilo kakvoj skupini. Već samo to prejasno pokazuje odnos prema bdijenju cijele zajednice. Ako svaki član župne zajednice ne osjeti ili – ne mora sve osjetiti – ne shvati teološki, pastoralno, duhovno, moralno da smo zajedno bdjeli, onda ne zna teologiju, pastoral i duhovnost bdijenja. Nitko ni jednoj skupini ne smije spočitnuti da i cijelu noć „psalmima i molitvama“ u svojoj zajednici slavi – nakon uskrsnoga bdijenja –

⁴⁹ ZBOR ZA BOGOŠTOVLJE, *Direktorij o nedjeljnim slavljima bez prisutnosti prezbitera*, u: ZBOR ZA BOGOŠTOVLJE, *Tri liturgijska dokumenta*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 92, Zagreb, 1989., br. 14-15.

uskrsnuloga Boga. Ali je bez presedana i nije unutarnja prisutnost bdijenju župne zajednice ako se misli na ponavljanje toga istoga bdijenja u manjoj zajednici.

Biskupi s pravom zabranjuju spominjanje imena pokojnika na svakodnevnoj misi. Neka zabrane svako uskrsno bdijenje nakon bdijenja, što je puno gore od prvoga, jer u slučaju ponavljanja uskrsnoga bdijenja nije povrijeđena samo duhovnost zajedništva ni samo pastorala nego ono sačinjava srž teologije i samu ekleziologiju.

4. Rješenje ili rješenja?

Ima li rješenje ili rješenja za ovu diskrepanciju između već ustaljene hijerarhije i pokreta koji, što je naravno, po sebi teže k jednoj samostalnosti? Može li doći do suradnje među njima, pri čemu suradnja znači da svatko ostaje „Selbst“ – Svoj? Prvo što se ne smije smetnuti s uma jest hijerarhija u Crkvi koja ne smije biti istovremeno nekarizmatična, jer u kršćanstvu ona u prvome redu znači služenje. Tada je njeno od Boga dano upravljanje zapravo koordiniranje potrebnoga služenja. Kada kažemo ili prihvaćamo da župa i pokreti stoje ovako: „Obje strane jedva da govore međusobno, nego najviše jedni o drugima; nastao je kršćanski apartheid,⁵⁰ ne možemo ni tu izostaviti hijerarhijsku vrijednost, odnosno hijerarhiju istina, a istina je da se svaki pokret mora „podložiti,“ bolje reći, predati na raspolaganje župi za služenje, za davanje onoga dara koji se ima. Župa i pokreti nisu i ne mogu biti na istoj razini (makar se toliko puta čini kao da to pokreti po svaku cijenu žele).⁵¹ Ipak, ništa ne polarizira kršćane kao pokreti. Jedni u njima vide obnovu, drugi napad na postojeće.

Vrh Crkve ne nameće, ali traži i želi zajedništvo i takvu suradnju u kojoj se poštuje hijerarhiju istina. Papa Ivan Pavao II. jasno kaže: „Sudjelovanje sjemeništara, bogoslova i biskupijskoga prezbitera u posebnim duhovnostima ili crkvenim udrugama svakako je, u sebi, dobar čimbenik rasta i svećeničkog zajedništva. No, to sudje-

50 Martin THEILE, *Gottes Geist für alte Kirchen und neue Gemeinden. Das Kombipak charismatischer Spiritualität aufschnüren*, Reinhardt, Basel, 2011., 10.

51 Pokreti su, na žalost, izuzeti iz onoga iz čega nijedna župa nije izuzeta: davanje biskupiji godišnjih izvješća o svim aspektima župe. Kada će – a zaista bi trebali – pokreti i zajednice u Katoličkoj Crkvi isto tako mjesnoj Crkvi, odnosno njenome vodi davati svoja godišnja izvješća i kada će i oni imati svoje supervizore?

lovanje ne smije priječiti, nego pomoći vršenju službe i duhovnoga života koji je vlastit biskupijskome svećeniku koji 'uvijek ostaje pastir cjeline. Ne samo da je neprestano na raspolaganju svima, već predsjeda susretu svih – on je naime na čelu župe – kako bi svi imali pristup, koji po pravu mogu očekivati, u zajednicu i u Euharistiju koja ih ujedinjuje...'“⁵²

Hrvatski biskupi, govoreći o jedinstvu apostolata, naglašavaju suradnju i zajedništvo: „To znači da trebamo razvijati duh suradnje i suodgovornosti koji će nas osloboditi napasti isključivanja iz zajedničkih pothvata i stvaranja nekih paralelnih pastoralnih ustanova i planova. Doista bi nam trebalo biti strano načelo prema kojemu se prihvaća i podržava samo ono što se nekome sviđa, bez obzira što se radi o zajedničkom pothvatu pod vodstvom biskupa; ili prema kojem se ustanove i inicijative dijela na 'naše' i 'njihove'... Svi znamo koliko je takvo iskušenje danas u našoj Crkvi prisutno.“⁵³ Zajedništvo svih, koje tu biskupi naglašavaju, temelji se na ispravnoj ekleziologiji.

Iz svega ovoga jasno proizlazi da pokrete ne čini dijelom Crkve etiketa crkvenoga priznanja („nas je Crkva priznala,“ „nas je papa priznao“)“⁵⁴ nego „način kojim, tamo gdje jesu, nastoje darovati bogatstvo svojeg vjerskog i apostolskog iskustva.“⁵⁵ Zajedništvo s papom i podložnost njemu ne može postojati mimo zajedništva s lokalnom Crkvom, njenim biskupom i župnicima i podložnosti, odnosno davanju sebe u službu njima. U svemu treba respektirati i provoditi u djelo ne samo pastoralnu hijerarhiju nego također hijerarhiju pastoralnih zadaća koje će, što svi pokreti zajedno moraju priznati, bolje znati mjesna Crkva od bilo koje skupine ili pokreta.

Sljedeća je točka učenje strpljiva dijaloga, uza svu čovjekovu ograničenost. Pritom ne treba smetnuti s uma tko je hijerarhijski odgovorniji za svakoga člana u župi. I jedne i druge treba prožimati

52 IVAN PAVAO II., *Pastores dabo vobis – Dat ću vam pastire. Apostolska postsinodalna pobudnica klerui vjernicima o svećeničkoj izgradnji (formaciji) u sadašnjim prilikama*, Glas Koncila, Zagreb, 1992., br. 68.

53 HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća*, Glas Koncila, Zagreb, 2002., br. 74.

54 Davno prije bilo kojega pokreta vrh Crkve je priznao, odnosno ustanovio župu koja je prema hijerarhiji daleko iznad bilo kojega pokreta.

55 Agostino FAVALE, *Segni di vitalità nella Chiesa*, 231.

karizma i duh služenja. Tada i dijalog služi istoj svrsi jer on u sebi nema pobjednike i pobijedene nego služitelje. Papa Benedikt XVI. sve potiče na strpljiv dijalog jer njega nitko ne može forsirati već mu se treba otvarati, s poštivanjem i ranga.⁵⁶ Upravo dijalog ne dopušta zatvaranje u sebe i apsolutiziranje svojega iskustva. Nisu skupina ni pokret ti koji izražavaju cjelokupnost iskustva vjere. To je moguće samo u zajedništvu *cristifideles*.⁵⁷ „Svaki crkveni pokret ima smisao samo ako se ucijepi u puno otajstvo Crkve.“⁵⁸ Svi su njezini članovi jednako suodgovorni – na različitim mjestima, s različitim zadaćama i različitim karizmama. Nitko ne smije gledati samo na što veći broj svojih članova nego na potrebe cijele Crkve.

To ne znači da se treba – niti se smije – gušiti vlastita karizma, odnosno karizma vlastite skupine ili pokreta. Dapače, ona se u življenju konkretne karizme, koja se daje na službu cjelokupnoj Crkvi, tim više razvija. To je istovjetno sa svećeničkom duhovnošću u pastoralu koja više ne proizlazi iz nekih monaških praksi nego iz „*caritas pastoralis*.“ Cijela mjesna Crkva i župa moraju omogućiti i pomoći da pokreti što bolje razvijaju svoje karizme. I na povremena „vlastita“ euharistijska slavlja skupine i pokreti također imaju pravo, ali ne kada se radi o nedjeljama i svetkovinama. Neka se njihova duhovnost tada i hrani drugim stvarima: zajednički časoslov, zajednička lectio divina, zajednička meditacija s izmjenom iskustava. Ali neka im u središtu bude prva stvar: sudjelovanje na zajedničkom euharistijskom slavlju. Tako će oni biti obogaćenje za mjesnu Crkvu. Ivan Pavao II. tu je posve jasan: „Vidjevši tolike pozitivne poticaje koje novi pokreti i nove zajednice uvode u crkveni život, molim vas da budete pozorni kako bi se ovi poticaji nalazili u nedjeljnom slavljenju euharistije s narodom Božjim. Nedjeljna misa, kao slavlje naroda Božjega, temeljna je za Crkvu i mora ujediniti razne skupine koje oblikuju narod Božji.“⁵⁹

Pokreti bi trebali nužno sudjelovati u godišnjem pastoralnom planu biskupije i župe, ali tu nemaju pravo nametati svoje poseb-

56 Usp. Rafael BIERNASKI, *Movimenti ecclesiali. Il dibattito teologico: gli 'Incontri Internazionali' e le 'Nuove comunita'* (Estratto della Dissertazione per il Dottorato), 11-12.

57 Usp. *Isto*, 50-51.

58 *Isto*, 7.

59 IVAN PAVAO II., *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XV, 2, Città del Vaticano, 1993., 956.

ne planove, no dužni su dati svoj specifičan obol. Inače se stvaraju bespotrebni autonomni, alternativni, paralelni planovi koji samo osiromašuju. Kao što je svaki psiholog dužan podvrgavati se redovnoj superviziji, kao što svaki župnik mora dati svoje godišnje izvješće o cjelokupnome radu u župi, tako bi u svakoj biskupiji gdje postoje skupine i pokreti trebao biti jedan svećenik (to već imamo u ponekim biskupijama u Hrvatskoj) – svakako neutralan – koji bi sve te skupine i njihove članove redovito pratio i koordinirao: kako žive svoju karizmu (isključivo ili uključivo), koje su im moćnosti-nemogućnosti razvijanja, temelji li im se duhovnost na prokušanim kršćanskim temeljima, koje teološko poimanje, koju eklezijalnu svijest imaju, kako sudjeluju u lokalnim misijskim, karitativnim i drugim zbivanjima.⁶⁰ Neodgovorno je držati u biskupiji skupine, a ne imati takvog neutralnog pratitelja svih skupina.

Vatikan je već u nekoliko navrata okupio uglavnom biskupe radi pokreta, i to gotovo samo biskupe koji su „za“, a znamo da ima onih koji imaju realne kritike na pokrete. Trebalo bi upriličiti tako nešto i za župnike i dopustiti im da kažu sve što osjećaju i da sami prime svu kritiku koja im se od strane pokreta daje. Također je jako nužno ne samo imati „svjedoke“ koji su u pokretima nego i one koji su u njima bili da posvjedoče što ih je ponukalo da iz njih izađu i kakve je to sve posljedice imalo.

Nezaobilazna je novost koju su pokreti pokrenuli, ali također se ne smije zatomiti ni zataškati probleme koje su sa sobom donijeli i koje sa sobom i danas nose, jer mnogi problemi još nisu riješeni.⁶¹ Bude li se slušalo riječi Ivana Pavla II., neće biti onih problema koji jednako i danas postoje: „Ne zaboravite da je svaka karizma dana za zajedničko dobro, tj. za dobro cijele Crkve!“⁶² To je već konkretno (da nije mogao konkretnije) rekao Pavao VI. u *Evangelii nuntiandi*: „Hranjenje prvenstveno riječju Božjom, ne kritiziranje drugih, uklo-

60 Usp. Agostino FAVALE, *Segni di vitalità nella Chiesa*, 267.

61 Usp. PONTIFICIUM CONSILIIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi*, 17. Posebno je to često naglašavao papa Ivan Pavao II., kao što piše u Uvodu navedene knjige.

62 Navedeno u: Stanislaw RYLKO, *L' avvenimento del 30 maggio 1998 e le sue conseguenze ecclesiologicalhe e pastorali*, u: PONTIFICIUM CONSILIIUM PRO LAICIS, *Laici oggi. I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi*, 35.

pljenost u mjesnu Crkvu, zajedništvo s pastirima, shvaćanje da nije jedino njima upućena riječ Božja, da ne budu, izriječkom im je rečeno, poput sekta!⁶³ Naime, kako se kaže dalje, evangeliziranje nije ni u kom slučaju privatna stvar pojedinca nego je to čin cijele Crkve. Sama cijela, sveopća Crkva, već je evangelizacija, odnosno poruka svijetu, i spada u bit nove evangelizacije.⁶⁴

Treba se držati nepromijenjenih Uputa o štovanju euharistijskog misterija: „Kako bi se nedjeljom i na blagdane rascvalo jedinstvo župske zajednice u Euharistiji, neka se mise za posebne skupine..., ako je moguće, radije služe na obične dane u tjednu. A ako ih nije moguće prenijeti na dane u tjednu, neka se jedinstvo župne zajednice nastoji sačuvati tako što će se sve takve posebne skupine uključiti u župsku celebraciju... Ako je gdje dozvolom Apostolske Stolice dopušteno da se subotom navečer udovolji zapovijedi sudjelovanja u nedjeljnoj misi, neka pastiri brižno poduče vjernike o smislu te dozvole i neka se pobrinu da se time ne bi na neki način zamaglio smisao nedjelje.“⁶⁵ Ponavljam: nema ni teoloških ni duhovnih razloga koji ovu uputu mogu zamijeniti ili od koje bi bilo tko bio izuzet.

5. Karizmataska gibanja

Dok u karizmatске pokrete spadaju skupine koje imaju svoje statute i pravila za svoje članove, karizmataska gibanja nemaju svoje statute, pravila ni (fiksne) članove. U ovome se dijelu želim ukratko pozabaviti nekima od tih skupina ili gibanja koja uzimaju u svijetu sve više zamaha.⁶⁶ Započelo se u protestantizmu krštenjem u Duhu, nastavilo kao pentekostalni pokret koji je ušao u cjelokupno kršćanstvo te, naravno, dosta zahvatio i Katoličku Crkvu (najmanje

63 PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi – Naviještanje evanđelja. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 50, Zagreb, 2000., br. 58.

64 Usp. *Isto*, br. 60, 63.

65 SVETA KONGREGACIJA OBREDA, *Uputa o štovanju euharistijskog otajstva*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 59, Zagreb, 1980., br. 27, 28.

66 O njima postoji more literature. Vrlo je teško razlikovati ozbiljnu od neozbiljne literature jer je preveliko miješanje s magijom i ezoterijom. U toj je literaturi neprestano naglasak na osobnim iskustvima. Ona su redovito „čudesna“ tako da se ta literatura čita kao neke neumjetničke, često napete priče.

je njima zahvaćeno tradicionalno pravoslavlje).⁶⁷ U tim pokretima Lutherovo i poslije cjelokupno protestantsko „samo Pismo“ nema isključivo značenje jer su upravo pentekostalni pokreti ti koji se najmanje oslanjaju na Sveto pismo, proglašavajući nevaljanim sve što ne spada u njihovu kategoriju tumačenja Pisma. Ne treba egzegeza nego što osobno meni Krist govori. I tu je subjektivno glavni kriterij. Nemoguće je da se takve tendencije ne nalaze, ne provlače i ne žive unutar i izvan Crkve.

U tu kategoriju spadaju npr. duhovni seminari, bez pravila, bez članova, ali s mnoštvom pobornika jer imaju slobodan ulaz za sve. Smatram da taj slobodan ulaz za sve i dobrodošlica za sve, to masovno „duhovno“ okupljanje nosi malo pozitivnosti. Nije dovoljno da se nositelji seminara prijave biskupu biskupije gdje će seminar održati. Oni bi trebali prethodno imati razgovor s mjesnim župnicima⁶⁸ kao sa svojim prvim suradnicima. Župnici bi trebali imati dužnost pripremiti ljude na seminar i pratiti ih poslije. Za to su im potrebni sugestije i savjeti voditelja seminara.⁶⁹ Ako je duhovni seminar – a samo je takve vrste moguć! – u svrhu produbljanja vjere, onda toj masi ne smije prisustvovati uvijek većinsko mnoštvo onih koji nemaju veze s crkvenom praksom pa ni s vjerovanjem. Za njih je potrebna sasvim druga vrsta kateheze.⁷⁰ Duhovni seminari trebali bi poštivati – što ne čine – svojedobnu odluku hrvatskih biskupa da se

67 Ovo se uopće ne smije shvatiti kao negativnu kritiku pravoslavlja nego i pozitivnu. Naime, pravoslavlje nije čuvar neke okamenjene duhovnosti nego njegova duhovnost više proizlazi iz šutnje, iz meditiranja, kontempliranja riječi Božje i zaustavlja se u mistici koju obilježava ikona. Zato se ne može stereotipno reći da pravoslavlje, kao okamina, odbacuje sva nova gibanja u duhovnosti (koja i nisu uvijek duhovna i osobito se ne može reći da se sva temelje na Svetom pismu) nego onome tko je proniknuo u dubinu kršćanstva, sve su manje potrebne velike vanjske manifestacije. Tako i kontemplativni redovi u Katoličkoj Crkvi nisu zaostali zato što uglavnom ne prihvaćaju nova duhovna gibanja, jer su oni izgradili takvu duhovnost da u njoj ne samo za ove nema mjesta nego joj ona jednostavno, u obilju njene kontemplativne duhovnosti, nisu potrebna.

68 Seminari se održavaju po velikim mjestima i na njih hrli mnoštvo iz raznih župa, odnosno velikim dijelom ljudi toga mnoštva nemaju nikakve povezanosti sa svojom župom – ni prije ni poslije seminara.

69 Njih koji dođu na kratko i imaju karizmu okupiti i raspaliti mnoštvo, i onda odu, obično nazivaju „karizmaticima“, a daljnja mučna briga sačuvati što se istinskoga probudilo od te mase ostaje na svećenicima koji tu ostaju i koje se ne naziva karizmaticima.

70 Uostalom, ne čini mi se da duhovni seminari imaju kakvu razrađenu katehezu. Ako imaju, za njenu presudbu treba pozvati kompetentne katehete.

na njihovim plakatima ne poziva ljude s ciljem „ozdravljenja.“ Masa ljudi dolazi samo zbog toga.⁷¹

U Katoličkoj Crkvi imamo jako dobar pravni sustav što se tiče župe. Ona sve informacije jednom godišnje mora predati u biskupiju. Kome polažu račun razna duhovna okupljanja, bilo u vidu duhovnih obnova ili slično, bilo u obliku raznih „terapija“? S kojim su pravom oni izuzeti iz supervizije? Zašto nitko ne poslušati – ili to ne želi – što su ljudi, nemali broj njih, baš tamo vrlo negativnoga doživjeli? To ne znači da se dotične treba spriječiti u njihovu radu nego samo da i oni – kao i svi drugi – moraju biti podvrgnuti superviziji. Supervizor mora biti uvijek neutralan, ali svakako stručan.⁷²

Kada govorimo o ozdravljenjima, nekako se olako shvaća Isusova riječ apostolima „liječite“ i pomalo ili previše magijski molitve za ozdravljenje koje se nalaze u podjeljivanju sakramenta bolesničkog pomazanja. Taj sakrament, kao i svi drugi, djeluje po sebi. Stoga se ne radi o tome da netko ima „karizmu“ liječenja kada moli te molitve, a drugi nema. Uz toliko karizmatika koji liječe, mi ipak imamo bolnice prepune bolesnika. Opasno je kada se duhovni seminari svode na maniju ozdravljanja i kada se molitve za ozdravljenje pretvaraju u „duhovnu magijsku anatomiju“, kada naime molitva treba prelaziti sve dijelove tijela i svaki taj dio želi ozdravljati. U najmanju ruku, to djeluje degutantno!

Molitva bi trebala biti istinski razgovor, dijalog, dvogovor s Bogom. U nas se sve više traže molitve koje imaju oblik magije. Naglasak je kod njih na obveznom uslišanju.⁷³ Imamo kod naših izdavača knjižica svetaca (npr. Juda Tadej, Brigita, Rita) u kojima nema ničega po čemu bismo mogli nasljedovati svece (a proglašeni su svcima ne samo zbog svojih „zasluga“ i ne samo da im se utječemo u potrebama, nego u prvom redu da ih slijedimo svaki na svome putu

71 Mučno mi je bilo gledati stranoga karizmatika kod nas kako liječi, kako sam reče, „na daljinu“ stotine, a pred njim u redu sve bogalj do bogalja – neizlječen. Istovjetne stvari nalazimo i u Hrvatskoj kod drugih „iscjelitelja“, s potpuno istim metodama!

72 Ne zaboravimo da teologija ima puno grana, tj. struka. Ne smije se brkati stoga i postavljati za „supervizore“ seminarara i terapija teologe bilo koje struke (ili čak one koji nisu teolozi) samo da se s dotičnim stvarima slože.

73 Ne mislim ovdje na onaj poganski „lanac“ molitava koje moraš poslati na toliki broj osoba jer ćeš inače imati nesreću, a ako pošalješ, možeš dobiti čak velike svote novca na lotu (naravno, ako igraš!), za što ti daju i dokaze; samo što nijedan od tih ljudi još nije iz Hrvatske!

svetosti), ali zato se naglašava kako su oni veliki čudotvorci i daje se primjere za to te nas se potiče na takvo moljenje. To su samo molitve za nešto, a ne molitve kao razgovor s onim Prvim kome mora voditi svaka molitva: s Bogom. Ovakvi sveci ovakvim molitvama upravljenima njima kao da uopće nemaju zadaću voditi Kristu jer za čuda koja čine Krist im i nije potreban. Umjesto takve molitve u praksi se mnogih vjernika pojavljuje riječ „poruka.“ Tu se ne radi više o općenitim porukama Majke Božje nego i ona, ali i Isus, daju osobno čovjeku svoje „poruke“. Kada ih se objavljuje u knjigama u Katoličkoj Crkvi kod nas, obvezno se stavi da više imprimatur nije potreban. Širitelji takvih poruka ne pridonose rastu u molitvi i vjeri već od njih odvođe.

Kada govorimo o čudima, prema kojima je Katolička Crkva vrlo skeptična, nalazimo se u eri prave „čudomanije“. Boga smo pretvorili samo u čudotvorca, ne dobrog Oca; Krista isto samo u onoga koji čini čuda po našim željama, a ne onoga koji je raspet na križu za nas i ne onoga koji nas u evanđeljima upućuje kako živjeti; Marija je za neke ona koja se stalno ukazuje i postaje također božicom-čudotvorkom, a ne ona koja je „službenica Gospodnja.“ Stoga nije čudo da posvuda imamo čudesnu literaturu s čudesnim događanjima. Toliko se govori o izvanrednim čudima da nam ona zastiru pogled na izvanrednija čuda koja nas svakodnevno okružuju, a koja više oko sebe ne zamjećujemo: od čuda travke do čuda osobnoga života.⁷⁴ To je pretvaranje vjere u koristoljubivost, čime se gubi sama vjera koja ne mora sve vidjeti i koja se ustvari gubi kad sve vidi.

Pogrešno se također danas naglašava da je ovo „era Duha Svetoga“. Nije slučajnost da se često izostavlja cjelokupno ime treće božanske Osobe te otpada riječ Svet, a ostaje samo Duh. Činjenica je, što pokazuju mnoge prakse, da je Duh Sveti bio stoljećima pomalo zapostavljan u našoj vjerskoj praksi i da ga zaista treba staviti na njegovo pravo mjesto, ne ono koje mu se pridaje. Tako imamo „krštenje Duhom,“ „počivanje u Duhu,“ „padanje u Duhu,“ „smijanje u Duhu“. Valja dobro pogledati što nam Sveto pismo i predaja kažu

74 Usp. Milan ŠPEHAR, *U potrazi za duhovnim iskustvom*, Glas Koncila, Zagreb, 2004.

o Duhu, jer po tim izvorima vjere moramo prosuditi i razlikovati duhove.

Naše prvo, jedino i jedino valjano krštenje nije bilo krštenje bez Duha. Kršteni smo „u ime Oca i Sina i Duha Svetoga“. Još je jače to izraženo tamo gdje se podjeljuju sakramenti inicijacije. Kada se u Rimokatoličkoj Crkvi podjeljuje posebno sakrament potvrde, to je još jedna potvrda da smo primili Duha. Drugo je pitanje koliko s njim surađujemo, kao što je isto jedna stvar biti kršten, a druga stvar živjeti krštenje. Benedikt naglašava da benediktinci zapravo samo intenzivnije žive sakrament krštenja koji su primili. Drugim riječima, naziv „krštenje u Duhu“ nije teološki ispravan za ono što se pod njim danas misli u nekim duhovnim praksama.

„Padanje u Duhu“ došlo je k nama iz protestantizma i još je problematičnije. U Svetom pismu i u tradiciji kršćanstva postoji „klanjanje“, padanje licem pred Bogom. To je znak duboka čovjekova osjećanja ograničenosti i divljenja pred Svesvetim koje potiče na klanjanje. Tijekom stoljeća naši su sveci govorili samo o takvome iskustvu Duha Svetoga, nikada o „padanju u Duhu,“ niti su to, očito, poznavali. „Padanje u Duhu“ neko je ulaženje u trans onda kada me svećenik koji vodi tu ceremoniju malo dotakne, pogurne, a iza mene drugi čekaju da padnem. Ako u Duhu padam, onda bi me Duh mogao i zadržati da se ne povrijedim. Padanje natraške u Svetom pismu znači zapravo smrt. Tako je pao Eli na leđa („nauznak“; njemački, talijanski i francuski prijevod „natraške“, „na leđa“) kad je čuo da su mu poginuli sinovi i da je otet Kovčeg Božji, i umro (1 Sam 4,18). Nakon što Bog nerazumljivo govori (poput neke glosolalije), svećenici i lažni proroci past će „nauznak“ i razbiti se (Iz 28,13).

O glosolaliji, koja je pred maloprije navedenima u posljednje vrijeme prilično izgubila na značenju, dovoljno je pročitati cijeli kontekst Pavlova promišljanja o tome daru koji Pavao ne niječe kategorički (je li to zbog katehetskih razloga?). Dajem samo njegov vlastiti zaključak: „Ali draže mi je u Crkvi reći pet riječi po svojoj pameti, da i druge poučim, negoli deset tisuća riječi drugim jezikom“ (1 Kor 14,19). Oni koji imaju dar govorenja u jezicima, uglavnom izostavljaju ovu rečenicu.

Evandjelje je jednostavnije od npr. „poruka“ Majke Božje u Lošinj, ali je zahtjevnije. Kršćanska meditacija puno je jednostavnija od transcendentalne meditacije, joge, zena, reikija, ali je zahtjevnija iznutra. Ovo drugo su vježbe pobožanstvenjena ljudskoga duha – bez Boga – a prva se prepušta Bogu i ponire u Boga. I prva meditacija i ove druge zahtijevaju pasivnost, ali jedna da se čovjek prepusti guruu koji će čovjekom upravljati (manipulirati), a druga vidi svaku pasivnost kao veliku unutarnju aktivnost oboženoga čovjeka koji surađuje s Bogom kao osobom. Duh Božji ovdje rasvjetljava razum i potiče volju – ali sve s Kristom, po Kristu i u Kristu – čineći čovjeka budnim, a tamo je pritisak, nasilje gurua nad učenicom i učenika samoga nad sobom (što nema veze s kršćanskom askezom).⁷⁵ Nije točno da u kršćanstvu – u novije vrijeme sve više i u samoj Katoličkoj Crkvi (koja ove godine slavi 50 godina od otvaranja Drugog vatikanskog sabora, koji ne spominje nikad ni jedan od ovih fenomena nego sav svoj nauk temelji na Pismu i Predaji) – treba više ovih fenomena kako bi se ugušilo širenje magije i ezoterije jer je, nažalost, puno toga i u nju samu ušlo, a da ona toga uopće nije svjesna, nego je važna jedna druga razlika koja nas bitno dijeli: „Kada kao kršćani govorimo o Duhu i njegovim djelovanjima, time ipak ne povezujemo nikakvu neosobnu veličinu. Duh nas vodi u uski odnos pouzdanja u Raspetoga i Uskrnuloga. Duh nas Božji time vodi također u služenje.“⁷⁶

I naše su ruke tu da se sklope na molitvu i rad. Polaganje ruku ima svoje liturgijsko značenje, ali znamo gdje i kada. Izvanliturgijsko polaganje ruku zadobiva nerijetko oblik magijskoga ili medicinskoga placeba. Ne vjerujem da nam „polaganje ruku“ u svim prilikama i neprilikama smije postati placebo. Dakle, nemamo pravo stvarati inflaciju „polaganja ruku“ jer tako više profaniziramo taj sveti znak nego što ga zadržavamo svetim.

75 Dakle, kada je ona kršćanska, dakle usmjerena na Krista, a ne na čovjekove „herojske“ mogućnosti. Za sve ove fenomene usp. cijelu knjigu: Alexander SEIBEL, *Die sanfte Verführung der Gemeinde*, Christliche Literatur-Verbreitung, Bielefeld, 2010. Autor nema u svemu pravo jer ponekad insistira jednostrano na Svetom pismu, ali veličina mu je u tome što želi naglasiti neizmerno veću veličinu i ujedno jednostavnost Svetog pisma nasuprot ovim fenomenima koje proglašava poganskima i pod utjecajem ezoterije i magije.

76 Heinrich C. RUST, *Charismatisch dienen. Gabenorientiert leben*, Oncken Verlag, Kassel, 2011., 351.

U svim nabrojenim fenomenima prenaplašena su „čuda“, a premalo spominjan i Krist i njegovo naglašavanje služenja. Opasujući se ubrusom nakon Posljednje večere, on već svoju prvu liturgiju pranjem nogu učenicima čisti od svake magije i čini ju onim što ona jest: ne pada „nauznak“, odnosno natraške, nego se prigiba pred nogama učenika: Kristova božanska kenosis – prigibanje Boga. Upravo je „fenomen služenja“ glavna točka prosudbe za razlikovanje duhova u svim ovim duhovnim i onim neduhovnim, tj. egocentričnim, ali i bolesnim gibanjima. U vjeri je nedopustiva uzrečica: „Ali budući da to narod voli i da se tu (u Lošinj u npr.) Gospi moli; dajmo mu takvu hranu pa ćemo ga zadržati kod nas; bolje i to nego da traži hranu u nekim sektama.“ To je put i (za)vođenje ljudi – samo da bi ih se zadržalo – na put magije, ezoterije, okultizma koji nas već drugdje previše okružuju; to je svodenje evanđeoske vjere na magiju, ezoteriju, okultizam.⁷⁷ Takva praksa udaljuje nas od ekumenizma jer mnogi će drugi kršćani vidjeti Katoličku Crkvu samo u tome i samo će ju po tome (o)suditi.

Zaključak

Biblija je prvi temelj našega djelovanja, ne kako ju subjektivno tumačimo nego kako ju tumače stručnjaci za nju unutar Crkve. Zato je ona temeljni kriterij našega djelovanja i pavlovskoga razlikovanja duhova. Niti ju smije tumačiti župnik po svome nahode-nju, još manje skupina ili pokret po svome nahode-nju. Euharistija, koja nam postaje kamen spoticanja jer ju manje skupine privatiziraju, treba biti ona koja vodi k zajedništvu. Ne smije se dopusti-

⁷⁷ Sve to samo zato da bi se ljude zadržalo u Katoličkoj Crkvi! Ali za to postoje druga sredstva i drugi, puno teži putovi od slanja ljudi na čudne i neprovjerene skupove i puštanja neka mole egzotične molitve na magijski način, samo da mole. To onda nije molitva. Ono što je pritom najgore jest svodenje i Krista, i Marije, i svih svetaca na ono što oni nisu i što nikad ne žele biti i što – uostalom – zaista nisu zaslužili! Tome se ruga već i sama književnost. Raosov svećenik Petar nikako ne želi podilaziti poganskim običajima kršćanskoga naroda te hrabro odlučuje: „Što mi je činiti, milostivi Bože moj, što mi je činiti među ovim kršćanskim poganima? Eto, molim, mislim, odjeću bolesničku blagoslivljam, gamad svakovrsnu po poljima zaklinjem, procesije vodim, ne mrsim i postim, svakako se trapim i svakovrsnu pokoru činim... Ali oni zapise hoće! Hoće praznovjerje! E pa kad hoće, dat ću im! Ali u njima neće biti riječi čarobnjačkih i smumljačkih. Bit će samo riječ tvoja, molitva i psalam tvoj...“ (Ivan RAOS, *Prosjaci i sinovi*, MH, Zagreb, 2004., 304). To je ono što svaki službenik Crkve mora nužno činiti, a ne podilaziti pseudoduhovnim i pseudoreligioznim potrebama „kršćanskih pogana.“

ti ono zajedništvo kojemu se zapovijeda da privatizira euharistiju i da nije potrebno sudjelovanje na nedjeljnom euharistijskom slavlju jer se nedjeljnu euharistiju slavi subotom navečer. Zajednica je ta koja vodi k euharistiji te, ma kako skupine privatizirale euharistiju – samo ako su ju doživjele i proživjele u svojoj biti – takva proživljena euharistija „tjera“ sve u zajedništvo zajednica koje se sve okupljaju na nedjeljnom euharistijskom slavlju. Valja poštivati – i slušati – brojne dokumente iz Vatikana, a i naših biskupa, što se tiče nedjeljne euharistije. Ivan Pavao II. čak je jedno apostolsko pismo posvetio „danu Gospodnjemu“ i uputio ga svoj vjerničkoj zajednici: „Normalno je da se na nedjeljnim misama u župi kao 'euharistijskoj zajednici' nađu različite skupine, pokreti, udruge kao i same male redovničke zajednice koje su u njoj prisutne. To im omogućuje da iskuse ono što im je zajedničko, uz specifične duhovne putove koji ih opravdano obilježuju... Zbog toga nedjeljom, danom zajednice, ne treba poticati misna slavlja manjih skupina...“⁷⁸ Još je manje potrebno bespotrebno slaviti subotom uvečer nedjeljnu euharistiju i taj dan, kada cijela zajednica slavi – prema ovome dokumentu *treba* slaviti Krista – rabiti za neke druge duhovne sadržaje jer je to onda zloupotreba nedjeljne euharistije i izdvajanje iz zajednice čiji je simbol nedjelja. To uključuje čak neizdvajanje redovničkih zajednica s područja župe s nedjeljnog euharistijskoga slavlja zajednice. Ako ne slavimo zajedno, kako ćemo zajedno raditi dok jedni slave subotom navečer, a drugi nedjeljom!

Koliko smo svi skupa svjesni što bi za Crkvu značio zajednički rad pokreta i drugih kršćana u župnoj i biskupijskoj zajednici? Vjerujemo li svi zajedno u to? „Idealni slučaj bio bi obogaćujući zajednički rad između karizmatski orijentiranih i drugih kršćana u zajednici.“ Trebamo li, zajedno s autorom, zaključiti: „U stvarnosti je to nažalost rijetko moguće?“⁷⁹ Ipak nam svima ostaje ono što je osamdesetih godina prošloga stoljeća rekao tadašnji Zbor za nauk vjere, a što se do danas nije ostvarilo: „Ako zaista (nove bazične

78 IVAN PAVAO II., *Dies Domini – Dan Gospodnji. Apostolsko pismo biskupima, svećenicima, redovničkim zajednicama i vjernicima Katoličke Crkve o posvećenju Dana Gospodnjega*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 119, Zagreb, 1999., br. 36. Cijeli je dokument prožet tim zajedništvom nedjeljne euharistije.

79 Michael KOTSCH, *Die Charismatische Bewegung 2*, Lichtzeichen, Lage, 2008., 176.

crkvene zajednice i druge kršćanske skupine) žive u jedinstvu s mjesnom Crkvom i sa sveopćom Crkvom, bit će one istinski izričaj zajedništva i sredstvo za izgradnju dubljeg zajedništva. Bit će vjerni svojemu poslanju u onoj mjeri u kojoj se budu trsili odgajati svoje članove za cjelovitost kršćanske vjere po slušanju Božje riječi, po vjernosti nauku učiteljstva te za hijerarhijski poredak Crkve i za sakramentalni život. Pod tim uvjetom njihovo iskustvo, ukorišteno u založenosti za posvemašnje oslobođenje čovjeka, postaje pravo bogatstvo za cijelu Crkvu.⁸⁰

Kao što je u citiranom tekstu spomenuto, jedna je od vrlo važnih stvari i za sam dijalog prihvaćanje hijerarhijskoga poretka Crkve. Ne radi se o vlasti jer crkvena hijerarhija barem to ne bi smjela biti. Ali gdje se god radi o zajedničkom služenju, tu valja svakoga postaviti na njegovo mjesto, odnosno svatko mora znati gdje mu je mjesto. Crkvena hijerarhija ne znači vladanje nad nekima nego imati pregled nad cjelinom tako da svaki ud toga tijela može nesmetano od drugih, ali uz podršku i pomoć drugih, izvršavati svoju ulogu. Stoga valja već od početka predvodnike župnih zajednica odgajati onako kako su to izrekli naši biskupi: „Neka se budući svećenici ne odgajaju unutar neke zatvorene zajednice ili pojedine skupine i neka se ne povezuju isključivo uz metode ili duhovno vodstvo kakve skupine ili pokreta. Buduće svećenike treba tako odgajati da znadu živjeti i bez potpore neke skupine... Treba ih odgajati tako da potiču razna kršćanska iskustva (duhovnosti, pokrete, apostolate...), a da se ni s jednim od njih ne poistovjete. Svećenik je čovjek koji pripada cijeloj zajednici i sjemenište mora odgajati u jedinstvenoj crkvenoj perspektivi. Biti svećenik u jednoj mjesnoj Crkvi dovoljan je preduvjet za življenje izvorne kršćanske i svećeničke duhovnosti, a svako nadahnuće drugim oblicima duhovnosti svećeniku mora omogućiti da bude doista svećenik svoje biskupije na službu cijeloj kršćanskoj zajednici.“⁸¹

80 ZBOR ZA NAUK VJERE, *Naputak o kršćanskoj slobodi i oslobođenju*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 81, Zagreb, 1986., br. 69.

81 BISKUPI JUGOSLAVIJE, *Odgoj i obrazovanje svećeničkih kandidata i drugi dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 79, Zagreb, 1986., br. 77.

Vjerujem da je dovoljno samo poslušati ovo i provoditi u djelo, ali opet zajedno u dijalogu. A njegove su oznake, među inima: jasnoća, blagost, povjerenje, razboritost, strpljenje, ponekad potrebna šutnja. Irenizam, relativizam, sinkretizam, apsolutizam –definitivno ne spadaju u dijalog, kao što selekcionizam, redukcionizam, izražena navezanost na jakoga vođu kojemu se daju mesijansko-bezgrešne dimenzije i koji traži apsolutnu poslušnost i podložnost svojoj nepogrešivosti ne spadaju ni u kakvu duhovnu, odnosno crkvenu skupinu. Svaka duhovna skupina i svaki duhovni pokret moraju imati obilježje crkvenosti, inače se pretvaraju u sinkretizam koji nije ni ekumenizam. Crkvenost znači prianjanje uz cjelovitost Crkve, poslušnost toj cjelovitosti (ne selektivno biranje što mi u Crkvi odgovara), naviještanje evanđelja svima i pomaganje svakom pojedinom članu Crkve doći do svetosti, dakle, služenje svima, a ne samo i isključivo ljudima iz svoje skupine ili zajednice (koje nema ako nije u zajedništvu Crkve), zajedničko zauzimanje za dobrobit čovječanstva. To je, uostalom, nasuprot svim magijskim i ezoteričnim nagnućima, vrhunac duhovnosti koji se manifestira u jednostavnosti služenja. To je fenomen kojemu trebamo težiti.

NEW SPIRITUAL MOVEMENTS AND OTHER SPIRITUAL TENDENCIES - A RESPONSE TO THE CONTEMPORARY CRISIS OF FAITH

Summary

The contemporary crisis of faith is closely linked to a crisis of authority, and to a positive endeavor for a personal experience of faith. In order to remain positive and edifying for the community of faithful, this experience should develop within the community itself. In the opposite case, the personal experience is replaced with subjectivity, elitism and isolation from the community. The parish is the nucleus of the Catholic Church; there the encounter with Christ happens, as well as the interpersonal encounters in the life of the community. Groups of faithful, living together a particular charisma, help a classic parish in her revival. But every micro-community and every charismatic movement in the Church has to be aware that the whole Church is one movement, and that every parish is a charismatic parish, hence there can be no communities developing a charisma outside the parishes. The problems of isolation and elitism occur in this context; the isolation of a group from the Sunday Eucharistic celebration is the most important issue, since, according to our popes, the Eucharist is the core of the community and communion.

The key to the solution of the problematic relationship among the parish and the charismatic community/movement is a mutual service in the divergence of charismas. Unfortunately, this has not happened yet, but we are on our way, not denying the long-lasting problems. Beside the movements, there are different so-called charismatic phenomena, as glossolalia, baptism in the spirit, "slain in the spirit" phenomena, "messages", "therapies", miracles, with too many magic and esoteric elements. The need for such experiences lessens with a deeper experience of the word of God, and sacramental life. Moreover, these "phenomena" are often an impediment for a healthy ecumenism.

Key words: spiritual movements, spiritual phenomena and tendencies, parish, Church, isolation, elitism, charismas, service.